

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Від автора

В основі зошита-посібника добре продумана технологія навчання, яка допоможе учневі:

- підвищити грамотність;
- зекономити час, необхідний для переписування;
- відпрацювати практичні вміння;
- розвинути логічні та творчі здібності;
- розширити лексичний та фразеологічний запас.

За допомогою різноманітних таблиць та вправ з ключами учень може самостійно:

- підготуватись до підсумкових контрольних робіт;
- повторити і систематизувати вивчений матеріал;
- проконтролювати свій рівень знань.

Зошит-посібник містить:

- вправи для самостійного опрацювання учнями;
- вправи з ключами;
- вправи підвищеної складності;
- вправи на повторення;
- завдання з розвитку зв'язного мовлення;
- таблиці для теоретичного матеріалу;
- кросворди.

Умовні позначення:

— вправи підвищеної складності

— матеріал для запам'ятовування

— вправи на повторення

— ключ до вправи

— скоромовки

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Розділові знаки у вивчених синтаксичних конструкціях

1. В усіх реченнях підкресліть граматичні основи. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Іван Франко народився в сім'ї коваля. 2. Саме в батьківській кузні маленький хлопчик слухав цікаві розповіді своїх сусідів односельців. 3. Гарна пам'ять та гострий розум вивели Івася з маленького села у велике місто. 4. Згодом дитячі враження від почутого в кузні допомогли в написанні багатьох творів відомого письменника поета драматурга. 5. Сучасники літературні критики історики вважають Франка найталановитішим українцем початку ХХ століття. 6. Увесь доробок цього працелюбного чоловіка не зміг поміститися в 50 томах.

2. Підкресліть однорідні члени речення. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Князя Єремію несподівано покинула мужність і відвага. 2. Він повернув коня якось механічно несамохить і раптом кинувся навтіки. 3. Зрадника Єремію налякало щось страшне непереможне непоборне. 4. Кінь надав ходу стрімко помчав до лісу. 5. Навперейми князю кинувся худорлявий але мускулястий козарлюга. 6. Кривоніс свиснув крикнув і вихором помчав за Єремією.

3. Підкресліть звертання в поданих реченнях. Поставте пропущені розділові знаки.

1. І ти моя доню була в такій небезпеці! 2. Молодче прийми за своє чесне діло подяку батька. 3. Гляди боярине це діло тухольської громади. 4. Чесна громадо чи можемо ми збирати нашу раду? 5. Добре діти це дух великого Сторожа промовляє до нас. 6. Покинь таку мову старче вона ганьбить мою честь (*І. Франко*).

4. Підберіть з довідки необхідні за змістом звертання, використовуючи кличний відмінок. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Не хилися _____ ще ж ти зелененький. 2. Не журися _____ ще ж ти молоденький. 3. Продай _____ продай _____ та сірії воли та викупи козаченька з тяжкої неволі. 4. _____ чому зажурився, чи воли пристали чи з дороги збився? 5. Вернись _____ додомоньку змию тобі головоньку. 6. Ой гадав я _____ що то скрипка грає а то моя чорнобрива по саду співає (*Нар. тв.*)

Довідка: чумак, яворонько, тато, козаченько, милий брат, син.

5. Підкресліть вставні слова в поданих реченнях. Уставте пропущені літери та розділові знаки.

1. Мабу..ь то віт..рець від крил повіяв. 2. За пл..чима тата здавалося буде бе..печніше. 3. Петро видно був відважний козак і не жалів с..бе. 4. У бранців з'явилася надія що їх може скоро визволять. 5. Степан з Петром одразу здогадалися що Павлусь напевно поїхав визволяти с..стру. 6. Грєй на щастя повірив словам Павлуся (*А. Чайковський*).

6. Уведіть у подані речення узагальнювальні слова. Поставте необхідні розділові знаки.

1. Мали ті люди і поля і худобу і хату простору з садочком і левадою. 2. Уродили того року вишні черешні груші та яблука. 3. У цьому приміщенні проводили вистави цікаві зустрічі обговорення.

---

7. Знайдіть серед поданих речень 2 складних. Уставте пропущені букви та розділові знаки.

1. Бджоли в..ликі трудівники лісів луків полів і наві..ь боліт. 2. Вони не тільки..люблять солодощі а й уміють їх готувати. 3. Завдяки їхній працьовитості ми ма..мо в..л..чезну кількість фруктів овочів і злаків. 4. У бджолиній сім'ї повністю ро..поділені функції і кожен знає свою роботу. 5. Є основна самка цариця вона пр..водить потомство. 6. Інші бджоли займаються чищенням вулика стежать за хворими виносять померлих.

8. Підберіть необхідні за смыслом сполучники й запишіть на місці пропусків. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Голова не на те _____ на ній капелюх носити.
2. Людей слухай _____ свій розум май.
3. Не кажи "гоп" _____ не перестрибнеш.
4. Не копай ні під ким яму _____ сам у неї впадеш.
5. Причепився _____ реп'ях до кожуха.
6. Винен ведмідь _____ з'їв корову _____ винна корова _____ в ліс пішла (*Нар. тв.*).

9. Поставте розділові знаки в реченнях з прямою мовою.

1. Краса промовив хлопець і замовк. 2. Як мені зберегти її думав він щоб ця краса не боялася ні грому ні морозів? 3. Чередник промовив Я візьму тебе й поселю у свої груди. 4. Аж тут раптом з'явився старий дід та й каже Здоров хлопче. 5. Хлопець злякався але запитує Ви той, що править світом? 6. Той самий відповідає Капуш будеш учнем моїм (*З тв. Б. Харчука "Планетник"*).

10. Визначте, чим ускладнені подані речення. Варіанти відповідей запишіть у таблицю.

- 1 — Звертання.
- 2 — Вставне слово.
- 3 — Однорідні присудки.
- 4 — Однорідні підмети.
- 5 — Однорідні додатки.

Речення №	1	2	3	4	5
Варіант відповіді					
Літери					

1 — н   3 — б
2 — р   4 — а   5 — у

1. Перші живі організми на Землі виникли й розвинулися у воді. 2. Кажуть найчистіша вода у Фінляндії. 3. Юпітер і Земля мають однаковий “атмосферний двигун” — воду. 4. У Данії платять не лише за воду але й за очищення каналізаційних стоків. 5. Люди бережуть воду!

Під вписані варіанти відповідей підставте літери й прочитаєте прізвище автора слів: “Іноді те, чого ми зовсім не хочемо, виявляється тим, що нам найбільше потрібно”.

*Ходить перепел між полукіпками
зі своїми перепеленятами*

Частини мови

11. Підкресліть правильне визначення.

Морфологія вивчає:

- а) способи об'єднання слів у реченні;
- б) слово, його структуру та граматичні форми;
- в) значущі частини слова;
- г) знаки письма.

12. Серед поданих слів знайдіть іменники.

Вирішити, рішучість, нерішучий, неоперативно, прооперувати, операція, узаконити, закон, законний, гостинність, гостинно, погостювати, допитувати, запит, два, двійка, підробляти, відробляти, виріб.

Підкресліть в іменниках третю від початку букву та прочитаєте прізвище автора вислову: “Праця, яка подобається, перестає бути працею”.

13. Визначте відміну, до якої належать групи іменників.

- 1. Лоша, тім'я, коліща, немовля, дівча. _____
- 2. Вибалок, Кирило, плече, гілля, дівчисько. _____
- 3. Пам'ять, любов, розкіш, мати, піч, річ. _____
- 4. Левада, Ілля, сердега, праця, дівчина. _____

14. Запишіть іменники в родовому відмінку однини.

тиждень — _____

степ — _____

час — _____

телефон — _____

чай — _____

магазин — _____

Люблін — _____

гопак — _____

Кавказ — _____

комп'ютер — _____

словник — _____

снігопад — _____

економіст — _____

острів — _____

15. До якої групи за значенням (якісні — 1, відносні — 2, присвійні — 3) належать прикметники?

білий (папір) — ____

далекий (обрій) — ____

весняний (вітер) — ____

веселий (погляд) — ____

тітчин (капелюшок) — ____

вовчий (характер) — ____

батькове (пальто) — ____

лисяча (шуба) — ____

твердий (олівець) — ____

лисяча (нора) — ____

16. Запишіть подані складні прикметники разом або через дефіс.

Земле робський, українсько англійський, кисло солодкий, блідо рожевий, сімдесяти річний, слюсарно механічний, жовто гарячий, мовно літературний, темно синій, легко крилий, далеко східний.

17. Утворіть вищий ступінь порівняння прикметників.

високий — _____

вузький — _____

низький — _____

дужий — _____

добрий — _____

сильний — _____

поганий — _____

гарний — _____

близький — _____

великий — _____

молодий — _____

тихий — _____

тонкий — _____

старий — _____

далекий — _____

голосний — _____

малий — _____

дрібний — _____

дорогий — _____

потрібний — _____

швидкий — _____

сміливий — _____

18. Розкрийте дужки й запишіть неозначені та заперечні займенники разом, окремо або через дефіс.

Ні (хто), що (небудь), де (котрий), ні (в) чому, будь (який), ні (на) кого, аби (з) ким, хтозна (до) кого, до (кого) небудь, будь (хто), де (що), казна (чий), казна (хто), хтозна (який), де (небудь), ані (хто), аби (хто).

---

19. Серед поданих слів визначте числівники й підкресліть їх.

Тричі, три, трійко, трійка, трое, третій, втричі, потроїти, потрійний, трьохвимірний, утрьох, тризначний.

20. Відредагуйте словосполучення.

У його користь — _____

положити в кишеню — _____

на протязі дня — _____

хворіти грипом — _____

читати на рідній мові — _____

просити про їх допомогу — _____

21. Укажіть у дужках, якою частиною мови є виділене слово.

1. Успіх (_____) приходить до того (_____), хто (_____) опанував **свою** (_____) справу.

2. Слабкий (_____) вірить у долю, а **сильний** (_____) — у причину й наслідок.

3. Людина піддається **найбільшому** (_____) випробуванню в момент **цілковитого** (_____) успіху.

4. Найкращий спосіб **знайти** (_____) час для **найнеобхіднішого** (_____) — **вимкнути** (_____) телевізор.

5. **Один** (_____) дослід стоїть вище, ніж **тисяча** (_____) думок, створених уявою.

22. Запишіть наведені слова в колонки.

Нецінний, запекти, веселість, звеселити, пшеничний, опрацювати, дипломний, озеленити, команда, командувати, хвіст, пальчики, здоровий, вродитися, ручний, працьовитий, загребти, привід, привести, кавунище, вітряний, хлібина, ласощі, бровастий, вітерець, лікарський, ельфи.

<i>Іменники</i>	<i>Прикметники</i>	<i>Дієслова</i>

Підкресліть у словах третю від початку букву й прочитаєте вислів давньогрецького письменника Плутарха.

Шито ковпак, та не по-ковпаківському.

ДІЄСЛОВО

Дієслово як частина мови

23. Заповніть пропуски відомостями про дієслово.

Дієсловом називається самостійна частина мови, що означає _____
і відповідає на питання _____
Дієслова мають _____, бувають _____,
змінюються за _____
У реченні виконують роль _____

24. Запишіть подані дієслова у дві колонки.

Стріляти, писати, усвідомити, умитись, рвати, лякатись, оговтатись, читати, знати, щеміти, ущипнути, верещати, ошаленіти.

Означають дію	Означають стан

У виписаних дієсловах підкресліть другу від початку букву й прочитаєте закінчення вислову Леоніда Сухорукова: “Логіка підлабузника: чим нижче вклонішся, ...”

25. Підберіть до поданих схем дієслова, укажіть їхні час, особу (якщо є), рід (якщо є), число.

_____ $\hat{л}$ $\boxed{а}$ _____

_____

_____ емо _____
 _____ в ся _____
 _____ а ти _____
 _____ імо _____
 _____ л о _____
 _____
 _____

26. За поданим зразком утворіть усі форми дієслова *слухати*.

Дієвідмінювальні форми

Дійсний спосіб

Минулий час

ч. р. просив

слухав

с. р. просило _____

ж. р. просила _____

мн. просили _____

Теперішній час

однина

множина

1-а ос. прошу _____ *просимо* _____

2-а ос. просиш _____ *просите* _____

3-я ос. просить _____ *просять* _____

Майбутній час

однина (*проста форма*)

1-а ос. проситиму _____

2-а ос. проситимеш _____

3-я ос. проситиме _____

(складена форма)

1-а ос. буду просити _____

2-а ос. будеш просити _____

3-я ос. буде просити _____

множина (проста форма)

1-а ос. проситимемо _____

2-а ос. проситимете _____

3-я ос. проситимуть _____

(складена форма)

1-а ос. будемо просити _____

2-а ос. будете просити _____

3-я ос. будуть просити _____

Умовний спосіб

ч. р. просив би _____

с. р. просило б _____

ж. р. просила б _____

множ. просили б _____

Наказовий спосіб

однина

множина

1-а ос. хай прошу _____ просімо _____

2-а ос. проси _____ просіть _____

3-я ос. хай просить _____ хай просять _____

ВІДМІНЮВАНА ФОРМА (дієприкметник)

прошений _____

НЕЗМІНЮВАНІ ФОРМИ (дієприслівник, форми на -но, -то)

просячи _____ просячи _____

27. Випишіть з поданого тексту всі дієслівні форми (їх у тексті 12).

Коли їси, сиди прямо, не клади лікті на стіл. Користуючись ножом, виделку тримай у лівій руці. Не можна їсти з ножа. Коли страву ще не подано, не домагайся негайного обслуговування. Вихована людина не розмахує руками за столом, а коли поїсть — то обов'язково подякує.

---

28. Запишіть подані дієслівні форми в таблицю.

Танцюючи, здійснений, змитий, тримаючи, освітивши, писаний, утворений, держачи, знайшовши, зроблений, сидячи, вчинивши, посинілий.

<i>Дієприкметник</i>	<i>Дієприслівник</i>

Підкресліть другу від початку букву у вписаних словах і дізнаєтесь ім'я та прізвище автора рядків: "На чужині й горе втричі важче."

Неозначена форма дієслова (інфінітив)

29. Заповніть клітинки інфінітивами так, щоб букви на перехрестях збігалися.